

MA'NAVIYY-MA'RIFIY ISHLARGA MA'SUL XODIMLARNING NOTIQLIK MAHORATI

Dlanova Palzira Gulimbetovna

*Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiya instituti
Agrotexnologiya va o'rmonchilik fakulteti tyutori.*

Kurbanova Aisara Polatovna

*Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Agrotexnologiya va o'rmonchilik fakulteti tyutori.*

Usenova Rano Baxtiyarovna

*Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Agrotexnologiya va o'rmonchilik fakulteti tyutori*

Annotatsiya: Mazkur ishda ma'naviy-ma'rifiy sohada faoliyat yurituvchi hodimlarning notiqlik mahoratiga alohida e'tibor qaratilgan. Notiqlik mahorati, har qanday sohada faoliyat yuritayotgan mutaxassislar uchun zarur bo'lgan, ularning o'z fikrlarini aniq, tushunarli va ta'sirchan tarzda ifoda eta olish qobiliyatidir. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar hodimlari, odamlar bilan muloqotda bo'lish, ma'rifat, axloqiy qadriyatlarni targ'ib qilish va jamiyatdagi o'zgarishlarga ta'sir o'tkazish uchun notiqlik mahoratini mukammal egallashlari lozim.

Bu ishda notiqlik mahoratining rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar, ularni oshirishning samarali usullari va ma'naviy-ma'rifiy faoliyatdagi o'rni o'rganiladi. Shuningdek, notiqlikning ta'lim sohasidagi, jamoat ishlari va boshqa sohalardagi muhim roli ham tahlil qilinadi.

Natijada, ma'naviy-ma'rifiy ishlar hodimlarining notiqlik mahoratini oshirish jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishga yordam berishi mumkin.

Kalit so'zlar:Ma'naviy-ma'rifiy ishlar, notiqlik mahorati, hodimlar, muloqot, axloqiy qadriyatlar, ta'lim, jamiyat, rivojlanish, samarali usullar, ta'sirchan ifoda, jamoat ishlari.

Kirish

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar jamiyatda axloqiy qadriyatlar, ma'rifat va insoniy fazilatlarni rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi. Ushbu sohadagi hodimlar o'z faoliyatida nafaqat bilim berish, balki odamlarning dunyoqarashi, ahloqi va ruhiy holatini shakllantirishga ham mas'uldirlar. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samarali bo'lishi uchun hodimlar o'zlarining notiqlik mahoratini doimiy ravishda oshirib borishlari zarur.

Notiqlik mahorati insonning fikrlarini boshqalarga aniq va ta'sirli tarzda etkazish qobiliyatidir. Bu mahorat har qanday sohada faoliyat yuritayotgan mutaxassislar uchun zarur bo'lib, ayniqsa ma'naviy-ma'rifiy ishlar sohasida uni egallash, turli auditoriyalar

bilan muloqot qilishda katta ahamiyatga ega. Notqlik nafaqat axborot yetkazish, balki tinglovchilarda qiziqish uyg‘otish, ular bilan hissiy aloqani o‘rnatish va ular uchun ta’sirchan ma’lumotni taqdim etish imkonini beradi.

Ma’naviy-ma’rifiy hodimlarning notqlik mahoratini rivojlantirish ularning kasbiy malakasini oshirish, odamlar bilan samarali muloqot qilish, va ularning axloqiy-ruhiy holatini yaxshilashga katta ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, ushbu ishda notqlik mahoratining ma’naviy-ma’rifiy faoliyatdagi o‘rni, uning rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar va samarali usullar tahlil qilinadi.

Notqlik Ma’horatining Tushunchasi va Ahammiyati. Notqlik mahorati, asosan, odamning o‘z fikrlarini boshqalarga aniq, tushunarli va ta’sirchan tarzda ifoda eta olish qobiliyatidir. Bu mahorat nafaqat nutq so‘zlash, balki tinglovchilar bilan munosabatlarni o‘rnatish, ularni o‘z fikrlarini qabul qilishga undash va ularning fikrlarini o‘zgartirishga qaratilgan qobiliyatni o‘z ichiga oladi. Ma’naviy-ma’rifiy ishlar sohasida notqlik mahorati hodimning ishining muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir qiladi. Ularning maqsadi – ma’naviyat va axloqiy qadriyatlarni targ‘ib qilish, o‘quvchilarda yuksak insoniy fazilatlarni shakllantirishdir, va bu jarayonda notqlik ularning samarali vositasi hisoblanadi.

Notqlik Ma’horatining Ma’naviy-Ma’rifiy Faoliyatdagi O‘rni. Ma’naviy-ma’rifiy hodimlar, o‘zlarining nutqiy va muloqotdagi qobiliyatlarini ishlatish orqali o‘quvchilarga nafaqat bilim, balki axloqiy tamoyillarni ham yetkazadilar. Notqlik mahorati, ularning ma’rifiy tadbirlar, seminarlar, yig‘ilishlar va konferensiyalarda faol ishtirok etishida katta rol o‘ynaydi. To‘g‘ri va ta’sirchan nutq, auditoriyaning e’tiborini jalb qilish va ularni o‘z fikrlariga undashda samarali vosita bo‘ladi. Shu bilan birga, notqlik hodimlarning o‘zlarining ishonchini oshiradi, jamiyatdagi o‘zgarishlarga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi va axloqiy qadriyatlarni kengaytiradi.

Notqlik Ma’horatining Rivojlanishiga Ta’sir Etuvchi Omillar. Notqlik mahoratining rivojlanishiga bir qancha omillar ta’sir ko‘rsatadi. Ulardan ba’zilari:

Ta’lim va o‘quv jarayonlari: Notqlikni rivojlantirishda ta’lim tizimi katta ahamiyatga ega. O‘quvchilarni nutqiy mahoratga o‘rgatish, ular bilan samarali muloqot qilishni o‘rgatish orqali ular notqlikda muvaffaqiyat qozonishlari mumkin.

Tajribalar va mashqlar: Notqlikni oshirishning samarali usullaridan biri – muntazam ravishda nutq so‘zlash, turli auditoriyalar bilan muloqot qilish va o‘z nutqini tahlil qilishdir. Amaliy mashqlar va tajribalar hodimlarni yaxshilashga yordam beradi.

Psixologik jihatlar: Notqlik mahorati o‘z-o‘zini ishonchni oshirish va auditoriyaga ishonchli va ta’sirchan tarzda murojaat qilishni talab etadi. Psixologik tayyorgarlik, xususan, nerv tizimini boshqarish va o‘zini o‘zi nazorat qilish, muvaffaqiyatli notqlikning muhim jihatlaridan biridir.

Notqlik Ma’horatini Oshirishning Samarali Usullari.

Notqlik mahoratini oshirish uchun bir nechta samarali usullar mavjud:

Nutqni to‘g‘ri tashkil qilish: Nutqni aniq va ravon qilish, asosiy g‘oyani oldinga surish, takroriy va noaniq so‘zlardan saqlanish zarur.

Muloqot va tinglash qobiliyatlari: Yaxshi notiq faqat o‘zini emas, balki tinglovchilarni ham tinglashi, ularning savollariga javob bera olish va ularning fikrlarini hurmat qilishi kerak. Tinglash mahorati notiqlikning ajralmas qismidir.

Tinglovchilarga ta'sir o‘tkazish: Auditoriyaga ma'lumotni ta'sirli va qiziqarli tarzda taqdim etish, so‘zlar yordamida ularga ilhom baxsh etish va har bir so‘zning ma'naviy ahamiyatini tushuntirish muhimdir.

Savollar va javoblar: Nutqdan so‘ng savollar berish va javob berish jarayoni ham notiqlik mahoratini oshirishda muhimdir. Bu jarayon orqali notiqlik darajasi o‘lchanadi va tinglovchilar bilan o‘zaro aloqalar o‘rnatiladi.

Xulos

Notiqlik mahorati ma'naviy-ma'rifiy ishlar hodimlari uchun jamiyatdagi o‘zgarishlarga ta'sir qilishda muhim vosita hisoblanadi. Ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni targ‘ib qilishda ularning nutqiy qobiliyatlari bevosita ahamiyat kasb etadi. Notiqlik mahoratining rivojlanishi uchun ta'lim, tajribalar va psixologik tayyorgarlik muhim ahamiyatga ega. Shu tarzda, ma'naviy-ma'rifiy ishlar hodimlarining notiqlik mahoratini oshirish jamiyatda ijobiy o‘zgarishlar yaratishda katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Prezident Sh.Mirziyoyevning 2021-yil 26-martdagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5040-son qarori. Yangi O‘zbekiston. www.lex.uz
2. Prezident Sh.Mirziyoyevning Yoshlarni ma’naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta’lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi Qarori. // Xalq so‘zi. 2018-yil, 15-avgust
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining o‘z lavozimiga kirishishiga bag‘ishlangan tantanali marosimda so‘zlagan nutqi. “Yangi O‘zbekiston” ijtimoiysiyosiy gazetasi. 2021-yil 7-noyabr.